

KVALITETS- STANDARDER FOR BØRNEHUSE I DANMARK

– vejledende retningslinjer for den
faglige indsats i børnehuse

Et tværfagligt samarbejde
med barnet i centrum

Titel:

*Kvalitetsstandarder for børnehuse i Danmark
– vejledende faglige retningslinjer for indsatsen i børnehusene*

Udgivet af:

Socialstyrelsen

Edisonsvej 18. 1.

5000 Odense C

Telefon.: 72 42 37 00

E-mail: info@socialstyrelsen.dk

ISBN: 978-87-93052-45-1 (online udgave)

Februar 2015

INDHOLDS- FORTEGNELSE

Indledning	4
Baggrund for børnehuse i danmark	5
Formålet med børnehuse	5
Målgruppe	6
Den danske børnehusmodel	6
Lovgrundlag	7
Kriterier for at benytte børnehuset	8
Sager, hvor børnehuset ikke skal benyttes	9
Indsatser i børnehuset	9
Børnehusenes indretning	11
Bemanding af børnehusene	12
Sagsforløb	12
Akutte sagsforløb	16
Metodebeskrivelser	17
Det tværfaglige samarbejde	17
Samarbejdsaftaler	18
Kompetenceudvikling på tværs af børnehusene	19
Dataindsamling og dokumentation	19

BØRNEHUSENE

INDLEDNING

Børnehuse er en koordineret tværsektoriel og tværfaglig samarbejdsmodel, hvor samarbejdet i sager om overgreb mod børn og unge sker i et børnevenligt miljø og med barnet/den unge i centrum.

Dette er anden version af kvalitetsstandarder for børnehuse i Danmark. Kvalitetsstandarderne er et fælles fagligt arbejdsredskab for børnehuse og deres samarbejdspartnere. Formålet er at beskrive vejledende retningslinjer for den højt specialiserede tværfaglighed i sager om overgreb mod børn og unge, der skal kendetegne børnehuse på landsplan.

Kvalitetsstandarderne skal understøtte børnehuse i at opretholde – og løbende udvikle – en specialiseret faglighed af høj kvalitet.

Kvalitetsstandarderne baserer sig på de lovmæssige krav til børnehuse, som er beskrevet i lovgivning og bekendtgørelse og beskriver herudover en række vejledende retningslinjer for den faglige indsats i børnehuset. Kvalitetsstandarderne beskriver dels de indsatser, der kan være forbundet med konkrete sagsforløb i børnehuset og dels den konsultative bistand som myndighedsrådgivere, der arbejder med sager om overgreb, kan få i børnehuset.

Sager om overgreb kan være meget forskellige, og børn og unge, der har været

udsat for overgreb, eller hvor der er mistanke herom, kan være påvirket meget forskelligt heraf og have behov for forskellige indsatser. Derfor skal indsatserne i hvert enkelt tilfælde nøje og konkret vurderes i forhold til det enkelte barn og den enkelte unge, der kommer i børnehuset. Børnehuses samlede ekspertise på området skal netop sikre, at indsatsen til det enkelte barn/den enkelte unge vurderes på baggrund af barnets/den unges samlede forhold og med udgangspunkt i et tværsektorielt og børnevenligt helhedssyn, så det enkelte forløb tilrettelægges og koordineres så skånsomt som muligt for barnet/den unge.

Kvalitetsstandarderne beskriver indledningsvis baggrunden for, og formålet med, at etablere børnehuse i Danmark.

Herefter beskrives børnehuses målgruppe, rammer og bemanding, herunder også kriterierne for i hvilke sager, kommunen kan/skal benytte et børnehus. Endvidere beskriver standarderne, hvordan typiske sagsforløb kan forme sig i børnehuset, samt de indsatser børnehuset skal/kan levere i sager om overgreb.

Desuden beskrives de vejledende retningslinjer, som børnehuse arbejder efter i sager om overgreb samt kravene til de samarbejdsaftaler, børnehuse har med centrale samarbejdspartnere på området. Afslutningsvis beskriver kvalitetsstandarder

derne retningslinjer for de kompetencer, der skal være til stede i et børnehus samt de krav, der er i forhold til at registrere data og dokumentere indsatsen i børnehuset.

Kvalitetsstandarderne revideres en gang om året. Første version blev udarbejdet i august 2013 med virkning fra 1. oktober 2013. Indeværende kvalitetsstandarder er revideret primo 2015.

BAGGRUND FOR BØRNEHUSE I DANMARK

I satspuljeaftalen for 2012 blev det aftalt at styrke rammerne for det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde i sager om overgreb mod børn. Som et fælles initiativ mellem det daværende Social- og Integrationsministerium, Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og Justitsministeriet blev der nedsat en bredt sammensat arbejdsgruppe forankret i Sundhedsstyrelsen, der fik til opgave at udvikle anbefalinger til en model for børnehuse i Danmark.

Arbejdsgruppens rapport ”Etablering af børnehus i Danmark – styrkede rammer for det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde i sager om overgreb mod børn” blev offentliggjort i oktober 2012.

Ligeledes i 2012 bad, daværende Social- og Integrationsminister, Karen Hækkerup på baggrund af en række alvorlige sager, om overgreb mod børn og unge, Ankestyrelsen om at gennemføre en kulegravning af et antal enkeltsager. Formålet var, at analysere om sagerne havde særlige fælles kendetegn og problematikker, samt hvordan indsatsen kunne styrkes for at forebygge og undgå sager med alvorlige svigt fra det offentliges side.

Ministeren nedsatte også et ekspertpanel, som skulle drøfte de problemstillinger Ankestyrelsens kulegravning resulterede i. Drøftelserne mundede ud i en række anbefalinger til at styrke indsatsen mod overgreb mod børn¹.

I efteråret 2012 blev Satspuljepartierne enige om at afsætte midler, i form af Overgrebspakken, til beskyttelse af børn, der skulle udmønte ekspertpanelets anbefalinger. Indsatsen i den samlede Overgrebspakke består af et omfattende lovinitiativ til beskyttelse af børn mod overgreb samt en række initiativer til understøttelse af denne lovgivning². Med lovforslaget til beskyttelse af børn og unge mod overgreb, som blev vedtaget i maj 2013, var også de lovgivningsmæssige rammer på plads for at etablere børnehuse i Danmark.

FORMÅLET MED BØRNEHUSE

Det overordnede formål med børnehuse er at sikre en koordineret og skånsom tværfaglig indsats af høj kvalitet over for det enkelte barn/den enkelte unge og barnets/den unges familie/omsorgspersoner i sager om overgreb samt at sikre en ensartet høj kvalitet i indsatsen på tværs af landet.

I børnehuse samles de relevante myndigheder. Målet med den højt kvalificerede og koordinerede tværsektorielle indsats er, at barnet/den unge modtager den rette hjælp og støtte og får bedre mulighed for at komme videre efter overgrebet eller mistanken herom.

1) Rapport fra Ekspertpanel om overgreb mod børn. Juni 2012

2) www.sm.dk/Nyheder/Sider/Vis%20Nyhed.aspx?NewsItem=864

MÅLGRUPPE

Børnehusenes primære målgruppe er:

Børn og unge i alderen 0 til og med 17 år som har været udsat for overgreb i form af seksuelle overgreb og/eller vold, eller hvor der er mistanke herom.

Derudover kan barnets/den unges nærmeste omsorgspersoner og evt. barnets søskende modtage støtte med henblik på at blive i stand til at håndtere barnets/den unges situation og drage omsorg for barnet/den unge. Hvis det vurderes relevant, kan der i forhold til søskende startes en sag i børnehuset, selvom sagen vedr. søskendebarnet ikke involverer mere end én sektor.

Børnehuset yder desuden konsultativ bistand til kommunale myndighedsrådgivere, der behandler konkrete sager, hvor der er viden, eller mistanke om, seksuelle eller voldelige overgreb.

DEN DANSKE BØRNEHUSMODEL

Børnehusene i Danmark er etableret med udgangspunkt i et tværkommunalt og tværsektorielt samarbejde. Børnehuset skal bidrage til den børnefaglige undersøgelse i sager, hvor der er mistanke - eller viden om, at et barn/en ung under 18 år

har været udsat for overgreb, og hvor det er relevant at inddrage politiet og/eller sygehusvæsenet. Den kommunale myndighedsrådgiver har myndighedsansvaret under hele forløbet i børnehuset.

Børnehuset er bemandet med fast personale, der er særligt kvalificeret til at varetage sager om overgreb mod børn og unge. Herudover kan børnehusene inddrage fagpersoner fra fx politi og sygehusvæsen, herunder retsmedicinere, efter behov.

Børnehuset er indrettet som et fysisk børnevenligt hus, hvor de relevante myndigheder samles, så børn og unge, der har været udsat for overgreb, eller hvor der er mistanke herom, kan blive undersøgt, udredt og modtage krisestøtte sammen med deres nærmeste omsorgspersoner. En grundtanke i børnehusmodellen er, at de relevante myndigheder kommer til barnet/den unge i børnehuset, og så vidt muligt yder deres indsats der. Børnehusets samlede ekspertise skal sikre, at indsatsen til det enkelte barn/den enkelte unge sker med udgangspunkt i et tværsektorielt og børnevenligt helhedssyn, så det enkelte forløb tilrettelægges og koordineres så skånsomt som muligt for barnet/den unge.

Der er et børnehus i hver af de fem regioner i Danmark. Kommunerne i hver region har i fællesskab via samarbejdet i Kommunekontraktrådet (KKR) besluttet i hvilken kommune, børnehuset skulle placeres. Det er ikke muligt for en kommune i en region at stå uden for børnehussamarbejdet.

Børnehusene er placeret i følgende driftsansvarlige kommuner: Aalborg Kommune, Aarhus Kommune, Odense Kommune, Næstved Kommune og Københavns Kommune.

I tre regioner er der desuden, på grund af geografiske afstande, oprettet ekstra afdelinger, så børnehuset råder over to matrikler i regionen. Disse afdelinger benyttes, når det er relevant i forhold til at sikre en lettere tilgængelighed for barnet/den unge og familien samt i forhold til samarbejdet med den relevante politikreds. Der er oprettet ekstra afdelinger i hhv. Herning, Esbjerg og Hillerød i løbet af 2014.

LOVGRUNDLAG

Dette afsnit beskriver uddrag af central lovgivning samt uddrag fra bekendtgørelse og vejledning om børnehuse. Med virkning fra 1. oktober 2013 er ”Lov om social service” ændret, og det giver følgende lovgrundlag for etablering og benyttelse af børnehusene:

» § 50 a. Kommunalbestyrelserne i regionen skal oprette et børnehus i hver region til undersøgelse af et barns eller en ungs forhold, når barnet eller den unge

har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom.

Stk. 2. Social- og integrationsministeren kan fastsætte nærmere regler om børnehusenes indretning, drift, finansiering og opgaver m.v.

§ 50 b. Når et barn eller en ung har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom, skal kommunalbestyrelsen, til brug for den børnefaglige undersøgelse efter § 50, benytte det børnehus, som kommunen er tilknyttet, jf. § 50 a.

§ 50 c. Under behandlingen af en sag, hvor et børnehus benyttes, jf. § 50 a, kan personalet i børnehuset, politiet og anklagemyndigheden og sundhedsmyndigheder, autoriserede sundhedspersoner og kommunale myndigheder, der løser opgaver, inden for området for udsatte børn og unge, indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende barnets eller den ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig af hensyn til barnets eller den ungs sundhed og udvikling.«

» § 51 stk. 2. Når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, kan børn og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen ved benyttelse af det børnehus, som kommunen er tilknyttet, jf. § 50 a.«

Det fremgår desuden af ”Bekendtgørelse om børnehuse”³, at:

» § 1. Børnehuse efter Servicelovens § 50 a, skal bidrage til den børnefaglige undersø-

gelse efter Servicelovens § 50 i sager, hvor der er mistanke eller viden om, at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb, og hvor det er relevant for kommunen at inddrage sygehusvæsenet eller politiet. Det er således fortsat kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges handlekommune, der har myndighedsansvaret under hele forløbet i sager, hvor børnehuse benyttes.«

I ”Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier”⁴ uddybes forholdet mellem børnehuset og den kommunale myndighedsrådgiver på følgende måde: » Pkt. 733 Undersøgelsen i børnehuset er et led i den samlede børnefaglige undersøgelse af barnet eller den unge efter Servicelovens § 50, hvilket forudsætter, at der forinden er truffet afgørelse om gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse, jf. Servicelovens § 50. [] I løsningen af en konkret sag i børnehuset indgår den kommunale sagsbehandler i praksis som en del af børnehusteamet. Ved gennemførelse af undersøgelser og udredninger, som ikke henhører under andre myndigheder, har sagsbehandleren fortsat ansvar for at foretage de nødvendige vurderinger og beslutninger under vejledning, rådgivning og bistand fra personalet i børnehuset.«

Ankestyrelsens pjece⁵ beskriver uddybende Servicelovens § 50 c om mulighederne for udveksling af oplysninger, når et børnehus benyttes.

KRITERIER FOR AT BENYTTE BØRNEHUSET

Beslutning om § 50

Den kommunale myndighedsrådgiver skal have truffet beslutning om at påbegynde eller revidere en eksisterende § 50-undersøgelse, inden sagen kan behandles i børnehuset. Det følger heraf, at det udelukkende er den kommunale myndighedsrådgiver, der kan beslutte at bringe en sag ind i børnehuset.

Mindst to sektorer involveret

Som udgangspunkt skal de sager, hvor børnehuset benyttes, være sager, hvor overgrebet har en sådan karakter, at der er behov for et samarbejde mellem kommune, politi og/eller sygehusvæsen. Der skal således ud over kommunen altid være mindst en anden sektor involveret i sagen. Involvering af en anden sektor kan enten bestå af, at der foretages en politianmeldelse, eller at barnet undersøges ift. overgreb på sygehuset.

Det betyder, at børnehuset som udgangspunkt ikke skal benyttes i sager, der hverken involverer politi eller sygehusvæsen. Det kan fx være en sag, hvor en kommune har fået en underretning om to børn på henholdsvis fire og fem år, der i en børnehave har leget grænseoverskridende doktorlege. Kommunen vurderer på baggrund af underretningen, at der skal iværksættes en børnefaglig undersøgelse af det ene barn, da dette barn beskrives

3) BEK. Nr. 1153 af 01/10/2013

4) Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014, Kapitel 27

5) Ankestyrelsen (2013): Udveksling af oplysninger mellem kommuner, politiet og anklagemyndigheden samt i børnehuse – oktober 2013

som et barn med svage grænser, der flere gange har været udsat for grænseoverskridende leg fra flere andre børn i institutionen. En af barnets forældre er i perioder præget af psykisk sygdom, og det skal udredes, om barnet har behov for særlig støtte. I disse sager skal børnehuset ikke benyttes, da disse sager ikke strafferetligt kan forfølges og dermed kun involverer én sektor.

Dog kan politiet være involveret i sager, som ikke er en del af børnehusets målgruppe. Det drejer sig fx om sager, hvor et barn/en ung har været udsat for overgreb fra et barn/en ung under den kriminelle lavalder på 15 år, og hvor der ikke er tale om en straffesag. Uden for børnehusets målgruppe hører også tilfælde, hvor det af hensyn til et eventuelt erstatningsspørgsmål kan være relevant at anmelde sager, selvom overgrebet er begået af en person under 15 år.

Som udgangspunkt vil de sager, der falder inden for børnehuset målgruppe, dreje sig om sager, hvor der er mistanke om strafbare forhold, og hvor der er behov for en tværsektoriel indsats i sagen. Det gælder uanset om overgrebet mod barnet/den unge netop er sket, eller om overgrebet er begået tilbage i tiden.

Særligt om vold

De sager om vold mod børn og unge, hvor det er relevant at benytte børnehuset, er som udgangspunkt sager, hvor barnet/den unge udsættes for fysisk vold i de nære relationer.

Det kan for eksempel være sager, hvor den ene eller begge forældre/stedforældre, eller andre personer i barnets/den unges

nærmiljø, udsætter barnet/den unge for fysisk vold. Nære relationer begrænser sig således ikke kun til familiemæssige relationer, det kan fx også være personer på barnets/den unges anbringelsessted.

SAGER, HVOR BØRNEHUSET IKKE SKAL BENYTTES

Følgende sagstyper er som udgangspunkt ikke en del af børnehusets målgruppe:

Sager om vold mellem jævnaldrende, som eksempelvis foregår i nattelivet, såsom gadevold eller banderelateret vold.

Sager om voldtægt af unge under 18 år, hvor kommunen ikke vurderer, at der skal foretages en børnefaglig undersøgelse.

Børn og unge, der har udvist seksuelt grænseoverskridende eller voldelig adfærd overfor andre børn og unge - heller ikke i de tilfælde, hvor der er tale om et barn/en ung under den kriminelle lavalder (ingen retsforfølgelse). Dog kan børnehuset benyttes i en sag om et barn/en ung, der har krænket et andet barn/ung, hvis der opstår viden eller mistanke om, at barnet/den unge selv har været udsat for overgreb.

INDSATSER I BØRNEHUSET

Konsultativ bistand til kommunale myndighedsrådgivere

I sager, hvor mistanken om overgreb har en karakter, hvor der er tvivl om, hvorvidt det er relevant at lade barnet/den unge blive udredt i børnehuset, kan myndighedsrådgiveren kontakte børnehuset og få vurderet sagen sammen med børnehusets faste personale og i samråd med de eksterne samarbejdspartnere, hvis der er behov herfor. Børnehuset yder rådgivning og vejledning i forhold til, om sagen er

omfattet af børnehusets målgruppe samt rådgivning til myndighedsrådgiveren i forhold til sagshåndteringen.

Den konsultative bistand består af, at børnehuset således yder faglig sparring i form af telefonisk konsultativ bistand. Den faglige sparring ydes til kommunale myndighedsrådgivere eller deres ledere. Der ydes ikke anonym rådgivning. I særligt vanskelige tvivlsager, der ikke kan afklares via telefonisk konsultativ bistand, kan kommunen få sagen vurderet på et børnehussamråd.

Andre fagpersoner og borgere

Andre fagpersoner, som fx lærere, pædagoger eller sundhedsplejersker, der er i tvivl om en mistanke om overgreb, henvises til at henvende sig til deres kommunale myndighedsforvaltning, der har den konkrete handleforpligtelse i forhold til børn og unge i tråd med det kommunale beredskab.

Børnehuset yder ikke konsultativ bistand til borgere. Men hvis et barn/en ung eller forældre selv henvender sig telefonisk til børnehuset, skal børnehuset være behjælpelig med at formidle en konkret lokal kontakt til barnets/den unges eller forældrenes kommune.

Udredning i sager om overgreb

Indsatsen består i, at børnehuset bistår den kommunale myndighedsrådgiver med at udrede barnets/den unges forhold med henblik på at afdække barnets eller den unges behov for særlig støtte efter et overgreb eller mistanken herom. De nødvendige udredninger foretages som en del af den børnefaglige undersøgelse efter Service-

lovens § 50. Da udredningen i børnehuset har fokus på de forhold hos barnet/den unge, der er relateret til overgrebet, eller mistanken om overgrebet, skal myndighedsrådgiveren fortsat foretage en samlet børnefaglig undersøgelse efter Servicelovens § 50. Den børnefaglige undersøgelse foretages da i sammenhæng med forløbet i børnehuset. Oplysninger om barnets/den unges forhold, der fremkommer under udredningen i børnehuset, inddrages i den samlede vurdering af barnets/den unges behov for særlig støtte. Hvis der allerede foreligger en børnefaglig undersøgelse af barnet/den unge, udarbejder handlekommunen en revideret undersøgelse af barnets/den unges forhold. Handlekommunen skal i den forbindelse være opmærksom på, at børnehuset modtager relevante sagsakter i forbindelse med udredningen i børnehuset. Myndighedsrådgiveren deltager i børnehusets sagsamråd.

Støtte til barnet/den unge og forældre/omsorgspersoner

Barnet/den unge samt forældre og/eller nærmeste omsorgspersoner kan være i krise og have brug for støtte, når en sag behandles i et børnehus. Indsatsen i børnehuset kan dreje sig om krisestøtte til barnet alene eller til barnet og dets nærmeste omsorgspersoner. Der kan fx være tilfælde, hvor et barn/en ung er blevet udsat for overgreb fra en anden end forældrene/de nære omsorgspersoner, og børnehusets personale vurderer, at disse har behov for krisestøtte for at kunne håndtere barnets/den unges situation, og for at kunne udgøre så god en støtte for barnet/den unge som mulig.

I de tilfælde, hvor det er en af barnets/den unges forældre/stedforældre, der har begået overgreb mod barnet/den unge eller der er mistanke herom er det som udgangspunkt den ikke-krænkende forælder, der tilbydes krisestøtte i børnehuset.

Vurdering af barnets behov for lægelig undersøgelse

Under et udredningsforløb i børnehuset vurderes barnets behov for (yderligere) sundhedsfaglig indsats. Børnelæger fra sygehusene bistår børnehusets personale i forhold til denne opgave, blandt andet ved deltagelse i sagsamtaler og samtaler, samt ved viderevisitation af barnet til undersøgelse eller behandling.

Videoafhøring

Politiet anvender børnehuset til at foretage videoafhøring af barnet/den unge i forbindelse med en konkret efterforskning jf. de retningslinjer, der er fastsat i Rigsadvokatens meddelelse nr. 2/2007⁶.

Hvis politiet vurderer, at der er grundlag for det, rekvireres desuden en retsmedicinsk undersøgelse. Børnehusets procedurer i forbindelse med gennemførelse af den retsmedicinske undersøgelse fremgår af den samarbejdsaftale, der er indgået med det Retsmedicinske Institut, som børnehuset tilhører.

Politiet deltager ligeledes i børnehusets sagsamtaler.

Sager, hvor unge over 12 år kan videoafhøres

Som udgangspunkt kan børn til og med 12 år blive videoafhørt i børnehuset. I særlige tilfælde kan der dog dispenseres fra denne aldersgrænse begrundet i barnets/den

unges udvikling og psykiske tilstand. Det kan fx være tilfælde, hvor en ung over 12 år har en kognitiv funktionsnedsættelse.

Afhøring af unge over 12 år

I tilfælde hvor det er muligt, og hensigtsmæssigt, kan politiet desuden vælge at afhøre unge over 12 år, som skal have fremmøde i retten, i børnehusets lokaler. Muligheden herfor fremgår af de samarbejdsaftaler, som det enkelte børnehus indgår med politikredsene. I konkrete tilfælde kan det også vurderes i samråd mellem politi, myndighedsrådgiver og børnehus, hvorvidt det indgår som varetagelse af den unges tarv at gennemføre afhøringen i et børnehus, eller om en anden lokalitet er mere hensigtsmæssig (fx hjem, skole, institution, politistation).

BØRNEHUSENES INDRETNING

Børnehuset og den eventuelt tilhørende afdeling er indrettet med fokus på, at miljøet skal være børne- og ungevenligt, så barnet eller den unge oplever omgivelserne så trygge som muligt. Børnehuset opfylder også reglerne om tilgængelighed for personer med handicap.

Indretningen understøtter de opgaver børnehuset skal varetage. Bl.a. skal faciliteter til videoafhøring leve op til de krav der er fastsat af Rigsadvokaten⁷, og lokalerne skal sikres efter Rigspolitiets anvisninger. Samlet set rummer børnehuset en række faciliteter, som er nødvendige for at gennemføre de fornødne samtaler, undersøgelser mv. af barnet/den unge. Børnehusets indretning skal bl.a. understøtte følgende funktioner:

6) Rigsadvokatens meddelelse nr. 2/2007: *Behandling af sager om seksuelt misbrug af børn og videoafhøring af børn i sådanne sager*
7) Rigsadvokatens meddelelse nr. 2/2007: *Behandling af sager om seksuelt misbrug af børn og videoafhøring af børn i sådanne sager*

- Modtagelse af barnet/den unge samt dennes omsorgspersoner
- Venterum
- Videoafhøring (med tilstødende monitorrum)
- Krisestøtte og -behandling af barn/ung og forældre/omsorgspersoner
- Sundhedsfaglig indsats
- Mødevirksomhed
- Kontorarbejde
- Køkkenfaciliteter
- Toilet og badefaciliteter

BEMANDING AF BØRNEHUSENE

Børnehusene er bemanded med et fast uddannet personale, der har særlige kvalifikationer og kompetencer i forhold til at håndtere sager om overgreb mod børn.

Det faste personale skal dække funktioner som ledelse, socialrådgiverbistand, psykologbistand samt sekretærbistand. Det faste personale samarbejder med en række faste eksterne samarbejdsparter efter behov i de konkrete sager. Det vil som oftest være politi, sundhedsfagligt personale, herunder pædiater og/eller retsmedicinere.

Herudover kan børnehuset i sager, hvor der er behov for det, ad hoc inddrage andre relevante fagpersoner som fx tolk, sagsbehandler fra statsforvaltningen eller fagperson med særlig viden om et barns/ens handicap.

Desuden inddrager børnehuset altid en myndighedsrådgiver fra barnets/den unges handlekommune, der følger barnet/den unge i børnehuset og deltager i forløbet. I løsningen af den konkrete sag indgår

myndighedsrådgiveren i praksis således som en del af børnehuseteamet.

SAGSFORLØB

Indsatsen i børnehuset har fokus på barnet/den unge under hele forløbet. Det betyder, at den samlede indsats skal tilrettelægges så skånsomt som muligt, og at barnet/den unge løbende skal informeres om det, der skal ske. Det betyder også, at udredningen skal iværksættes så hurtigt som hensynet til barnet/den unge, og sagens kompleksitet, tillader.

Sagens indgange

En børnehussag kan have flere indgange – via de kommunale myndigheder, via politiet eller via sygehusvæsenet. I det følgende gives en beskrivelse af de forskellige indgange.

Sagsforløb, der begynder hos de kommunale myndigheder

De kommunale myndigheder kan få viden om, at et barn/en ung har været udsat for overgreb (eller mistanke herom) via en underretning eller via barnet/den unge selv eller på anden vis, fx gennem en påbegyndt børnefaglig undersøgelse, hvor der opstår viden - eller mistanke om overgreb.

Kommunen vurderer indledningsvis, om sagen skal politianmeldes, og kontakter evt. politiet for en vurdering heraf og evt. børnehuset for konsultativ bistand. Når det vurderes, at der er behov for at benytte et børnehus til udredning af barnets/den unges forhold, kontakter de kommunale myndigheder børnehuset for at advisere om den forestående sag samt modtager rådgivning og vejledning i forhold til den indledningsvis håndtering af sagen.

Vejledningen i denne tidlige fase kan fx dreje sig om, hvorvidt forældrene eller andre trykgheds personer bør følge med barnet/den unge i børnehuset, og om barnet/den unge har behov for akutte foranstaltninger efter Servicelovens bestemmelser. Det gælder særligt i tilfælde, hvor overgrebet er begået af forældre eller en omsorgsperson, hvor det kan være nødvendigt at foretage en akut anbringelse af barnet/den unge uden for hjemmet eller på anden måde sikre, at barnet/den unge er beskyttet mod yderligere overgreb.

Den lokale myndighedsrådgiver følger barnet/den unge under forløbet i børnehuset og får rådgivning og vejledning til håndteringen af den konkrete sag. Som udgangspunkt følger barnets myndighedsrådgiver med barnet til udredning, undersøgelse mv. i børnehuset. Hvis børnehusets personale vurderer, at barnet, som led i krise-støtten i børnehuset, eksempelvis skal have flere samtaler, og derfor skal besøge børnehuset ad flere omgang, vil det oftest være forældre eller andre relevante omsorgspersoner, der tager med barnet.

Politiet vurderer sagen og tager stilling til, om der er grundlag for at starte en efterforskning, herunder om barnet/den unge skal videoafhøres. I bekræftende fald tilknyttes en specialuddannet videoafhører fra den stedlige politikreds. Videoafhøring af barnet/den unge søges gennemført hurtigst muligt, og hvis det er praktisk muligt, inden en uge fra anmeldelsen⁸.

Hvis der er tale om et barn/ung over 12 år, vurderes det i samråd mellem politi, myndighedsrådgiver og børnehus, hvorvidt det

indgår som varetagelse af barnets/den unges tarv at gennemføre afhøringen i et børnehus, eller om en anden lokalitet er mere hensigtsmæssig (fx hjem, skole, institution eller politistation). Uanset den lokalitet der vælges, skal de påbudte interessenter deltage (fx bistandsadvokat, socialforvaltning, tolk osv.).

Sagsforløb, der begynder hos politiet
Politiet kan få kendskab til, at et barn/en ung har været udsat for overgreb ved at modtage politianmeldelse herom eller gennem efterforskningsarbejde. I disse tilfælde underretter politiet de kommunale myndigheder og får tilknyttet en myndighedsrådgiver fra den kommune, der har handlepligt over for barnet/den unge. Hvis politiet ikke vurderer, at der er grundlag for at (video)afhøre barnet/den unge, vurderer kommunen det videre forløb sammen med børnehuset, herunder undersøgelse af barnets/den unges forhold med henblik på at afklare behovet for særlig støtte som led i en børnefaglig undersøgelse.

Såfremt politiet vurderer, at der skal foretages videoafhøring af barnet/den unge kontakter politiet børnehuset og den myndighedsrådgiver, som skal være til stede ved videoafhøringen. Politiet vurderer, om der er grundlag for at rekvirere en retsmedicinsk undersøgelse, og det er ligeledes politiets opgave at sørge for, at der beskikkes en forsvarer til den mistænkte og en bistandsadvokat til barnet/den unge. Videoafhøringer søges gennemført hurtigst muligt, og hvis det er praktisk muligt inden en uge fra anmeldelsen.

8) Rigsadvokatens meddelelse nr. 2/2007: Behandling af sager om seksuelt misbrug af børn og videoafhøring af børn i sådanne sager.

Politiets første kontakt til barnet/den unge sker normalt før selve videoafhøringen, hvor videoafhøreren kommer på besøg i barnets/den unges hjem. Efter hjemmebesøget kommer barnet/den unge til videoafhøringen i børnehuset sammen med forældre eller en anden omsorgsperson.

Sagsforløb, der begynder i sygehusvæsenet
Sygehusvæsenet kan blive opmærksom på, at et barn/en ung har været udsat for overgreb ved, at barnet/den unge modtages på skadestuen, eller at man gennem anden lægelig behandling af barnet/den unge (fx på børneafdeling eller i børne- og ungdomspsykiatrien) får mistanke herom. I disse tilfælde underretter sygehusvæsenet den kommune, der har handlepligt overfor barnet/den unge, og kommunen vurderer evt. i samråd med børnehuset, om børnehuset skal benyttes i forhold til videre undersøgelse og udredning af barnet/den unge.

Sagens faser

Et sagsforløb i børnehuset kan overordnet set skitseres ud fra tre faser. (se illustration herunder).

Fasernes indhold og varighed kan variere meget afhængig af sagernes karakter.

Nogle sager starter med en konsultativ fase, hvor det endnu ikke er afklaret, om der bliver en sag for børnehuset (se afsnit om den konsultative bistand side 9).

I det følgende gives en nærmere beskrivelse af de indsatser, børnehuset kan levere i de forskellige faser, når sagen er blevet til en børnehussag.

Opstarts- og forberedelsesfase

Et sagsforløb kan begynde hos hhv. de kommunale myndigheder, politiet eller hos sygehusvæsenet, men det er barnets/den unges handlekommune, der træffer beslutning om, hvorvidt børnehuset skal benyttes i den konkrete sag. Det vil i praksis sige, at myndighedsrådgiveren træffer beslutning om, at der udarbejdes en § 50-undersøgelse og indledes et samarbejde med mindst en anden sektor. En sag kan også kræve, at der hurtigt foretages en vurdering og evt. handling af beskyttelsesmæssige eller lægelig behandlingsmæssige årsager. Det kan fx være sager, som kræver, at kommunen træffer afgørelse om en akut anbringelse

af barnet væk fra forældrene for at sikre, at barnet beskyttes mod yderligere overgreb (se afsnit om akutte sager side 16).

Udrednings- og undersøgelsesfase

Når barnets/den unges sag er modtaget i børnehuset, planlægges og koordineres det videre sagsforløb i børnehuset. Det videre sagsforløb afhænger af den konkrete sag, hvor der kan være foretaget forskellige akutte tiltag, før barnet/den unge kommer i børnehuset. Børnehuset skal sikre, at relevante fagpersoner fra de involverede myndigheder deltager i koordineringen af den videre indsats (fx den kommunale myndighedsrådgiver, polititjenestemænd og sygehusets børnelæge). Dette kan eksempelvis ske ved afholdelse af et planlæggende sagssamråd, der har til opgave at koordinere den tværsektorielle indsats (vurdering af barnets behov for beskyttelse mod overgreb, retsmedicinsk undersøgelse, videoafhøring, behov for krisestøtte og -behandling, udredning af behandlingsbehov, herunder vurdering af børnelægelig udrednings- og evt. behandlingsbehov, socialfaglig undersøgelse, sociale foranstaltninger som fx anbringelse uden for hjemmet, forhold vedr. samvær etc.).

Afholdelsen af sagssamråd er central for børnehusets muligheder for at varetage sin koordinerende funktion i sagerne. Det anbefales, at der som udgangspunkt afholdes et planlæggende sagssamråd og et afsluttende sagssamråd, men der kan også afholdes yderligere sagssamråd efter behov. Sagssamråd kan afholdes som fysiske møder, via videokonference eller telefon.

Børnehusets udveksling af oplysninger om samt koordinering af en sag kan bidrage til at yde en skånsom indsats, der belaster

barnet/den unge mindst muligt, ligesom barnet/den unge skånes fra gentagne gange at skulle videregive de relevante oplysninger. Det er også vigtigt i forbindelse med afholdelse af sagssamråd, at børnehuset er opmærksom på at informere og så vidt muligt koordinere og inddrage barnet/den unge og barnets/den unges forældre/omsorgspersoner.

Børnehuset tilbyder rådgivning til myndighedsrådgiveren i forhold til udredning af barnet/den unge med henblik på at undersøge, hvilket behov for hjælp barnet/den unge har samt i forhold til håndteringen af den samlede families situation i relation til overgrebet, herunder forældrenes/omsorgspersonernes støttebehov.

Udredningen hjemles i Servicelovens § 50. Hvis der kommer nye relevante oplysninger under videoafhøring eller andet, inddrages disse som del af udredningen. Hvis barnet/den unge vurderes at have behov for børnelægefaglige undersøgelser, henvises barnet/den unge til lægeundersøgelse på det sygehus, som børnehuset har indgået samarbejdsaftale med.

Sideløbende med, og i forlængelse af, udredningen, kan der, hvis det vurderes relevant, iværksættes krisestøtte og -behandling til barnet/den unge samt krisestøtte til barnets/den unges nærmeste omsorgspersoner. Den samlede kriseintervention i børnehuset vil variere afhængig af overgrebets karakter, barnets/den unges alder og funktionsniveau samt barnets/den unges og forældrenes/omsorgspersonernes tilstand og reaktioner.

Tidligere erfaringer peger på, at den samlede kriseintervention kan bestå af ca. 6-8 samtaler

fordelt mellem barnet/den unge og forældre/omsorgspersoner.

Der er tale om et skøn, og antallet af samtaler vil variere afhængig af den konkrete sag. I nogle sager, fx sager om mindre børn, kan forældrene have behov for flere samtaler end barnet.

Det kan også være, at indsatsen til barnet inddrager lege- eller tegneterapi samt anvendelse af psykologiske test- og screeningsredskaber.

Indsatsen i børnehuset kan endvidere omfatte rådgivning i relation til overgrebet i forhold til social støtte, herunder socialpædagogiske indsatser, støtte til forældre og evt. andre i barnets/den unges netværk (herunder søskende) med henblik på at genetablere barnets/den unges trivsel og genoprette en normal hverdag.

Opfølgningsfase

Indsatsen i børnehuset er tilendebragt, når de involverede myndigheder har foretaget de nødvendige undersøgelser, evt. krisebehandling m.v., samt når barnets/den unges behov for støtte i relation til overgrebet er udredt. Den nødvendige støtte til barnet eller den unge gives efter Servicelovens bestemmelser herom. Det er barnets/den unges handlekommune, der har kompetence til at træffe afgørelse om foranstaltninger på baggrund af den udredning af barnet/den unge, der er foretaget i børnehuset.

Inden barnet/den unge sag afsluttes i børnehuset, afholdes der som hovedregel et afsluttende sagssamråd, hvor der foretages en opfølgning på den tværsektorielle vurdering af barnets/den unges, samt familiens, behov. Resultatet af udrednin-

gen beskrives i et afsluttende notat, som kan indgå som et tillæg til § 50 og danne grundlag for myndighedsrådgiverens videre arbejde med sagen. Også i forbindelse med det afsluttende sagssamråd er det vigtigt at orientere, koordinere og så vidt muligt inddrage barnet/den unge samt forældre/ omsorgspersoner. I nogle tilfælde vil det være muligt, i regi af børnehuset, at tilkøbe ydelser, som for eksempel længerevarende behandling til barnet/den unge og de nærmeste omsorgspersoner fra børnehusdriftskommunen.

Tilbuddet om tilkøbsydelser fra driftskommunen kan dog kun ske i den udtrækning, at det ikke påvirker børnehusets varetagelse af sine grundlæggende opgaver. Oplysninger om mulige tilkøbsydelser, som driftskommunen tilbyder, i regi af børnehuset, fremgår af børnehusenes hjemmeside⁹.

AKUTTE SAGSFORLØB

I nogle sager om overgreb kan der være behov for at handle hurtigt. Det kan fx være sager, hvor politiet af hensyn til sporsikring skønner, at det er nødvendigt at foretage en retsmedicinsk undersøgelse så hurtigt som muligt¹⁰. I disse tilfælde underretter politiet de sociale myndigheder og den retsmedicinske vagt, og der aftales tidspunkt for undersøgelsen. De sociale myndigheder kontakter herefter børnehuset. Akutte sager kan også dreje sig om akut behov for lægelig behandling eller for beskyttelse af barnet/den unge mod overgreb.

9) www.boernehuse.dk

I akutte sager har myndighedsrådgiveren i barnets/den unges handlekommune mulighed for at få rådgivning om, hvilke udredninger, undersøgelser mv., der er nødvendige at foretage akut samt rådgivning med henblik på at koordinere disse indsatser.

Børnehuset skal være telefonisk tilgængelig døgnet rundt, så det i akutte sager er muligt for myndighedsrådgiveren at få rådgivning og vejledning i forhold til den akutte koordinerende indsats af en kvalificeret medarbejder, der repræsenterer børnehuset.

Rådgivningen i akutte sager kan således evt. ydes af andre end børnehusets eget personale, eksempelvis driftskommunens sociale døgnvagt, men det er børnehusets entydige ansvar at sikre, at de relevante medarbejdere er kvalificerede til at yde denne rådgivning.

Den pågældende medarbejder kan bistå myndighedsrådgiveren med at vurdere, hvilke handlinger og indsatser, der er akutte og bør iværksættes med det samme, eksempelvis sikkerhed for beskyttelse af barnet/den unge mod yderligere overgreb og krisestøtte til barnet/den unge, og hvilke indsatser, der kan vente til myndighedernes "normale" åbningstid. Herudover kan medarbejderen bistå myndighedsrådgiveren med at vurdere, hvilke fagpersoner det er relevant at tage kontakt til med det samme og evt. bistå myndighedsrådgiveren med at tage kontakt til disse. Politiet har endvidere mulighed for adgang til videoafhøringslokalerne udenfor børnehusenes åbningstider.

METODEBESKRIVELSER

Børnehusene har udarbejdet fælles metodebeskrivelser, der beskriver de indsatser og faglige metoder, der arbejdes med i børnehusene. Metodebeskrivelserne skal bidrage til at sikre og løbende udvikle den højt specialiserede faglighed, der skal være kendetegnende for opgaveløsningen i børnehusene. Samtidig er metodebeskrivelserne et fagligt redskab til fælles vidensdeling på tværs af børnehusene, der bidrager til, at børnehusene fungerer som et ensartet tilbud af høj faglig kvalitet på tværs af landet.

Børnehusene har udarbejdet metodebeskrivelser på følgende områder:

- Børnehusets konsultative bistand
- Børnehusets udredning, indsatser og vurdering
- Den politimæssige indsats
- Den retsmedicinske undersøgelse
- Den sundhedsfaglige undersøgelse
- Metoder til sikring af tværsektoriel koordinering, herunder samarbejde med andre eksterne aktører.

Ved åbningen af børnehusene 1. oktober 2013 foreligger metodebeskrivelserne i en version 1.0. Børnehusene reviderer årligt metodebeskrivelser i samarbejde med Socialstyrelsen, Videnscentret SISO.

DET TVÆRFAGLIGE SAMARBEJDE

Myndigheder og fagpersoner, der inddrages i en konkret sag i børnehuset, har mulighed for at udveksle oplysninger i den konkrete sag, jf. Servicelovens § 50 c.

Denne mulighed for at udveksle oplysninger indbyrdes benyttes i børnehuset af hensyn til barnet/den unge, for at beskytte og skåne barnet/den unge fra, selv at skulle videregive oplysninger og eksempelvis skulle fortælle om hændelsesforløb, fysiske skader eller oplevelsen af sin situation gentagne gange.

Et vigtigt element i børnehuset er således, at fagpersoner og myndigheder, der samarbejder i en konkret sag, kan opbygge et fælles vidensgrundlag i sagen, og dermed kan samarbejde og koordinere deres indsatser hensigtsmæssigt, så alle omstændigheder omkring sagen afdækkes, og barnet/den unge kan modtage en højt kvalificeret og helhedsorienteret hjælp og støtte.

Herudover giver hjemlen til at udveksle oplysninger også mulighed for at udveksle oplysninger som led i erfaringsudveksling og etablering af fælles vidensgrundlag myndighederne imellem¹¹.

For at udvikle og fastholde den højt kvalificerede tværsektorielle ekspertise i sager om overgreb afholder børnehuset faste samrådsmøder med de involverede fagpersoner (børnehussamrådsmøder), der ikke er relateret til én konkret sag, men som mere omhandler erfaringsudveksling og opmærksomhedspunkter i verserende sager samt evaluering og læring af afsluttede sager. I børnehus samrådsmøderne deltager børnehusets faste personale samt repræsentanter fra henholdsvis politi, sygehus, kommuner og retsmedicinsk institut.

Endvidere afholder børnehuset, med henblik på videns- og erfaringsudveksling, et til to temamøder om året for kontaktpersoner fra myndighedsområdet i de kommuner, der benytter børnehuset.

Endelig indgår personalet i alle børnehusene samt de faste samarbejdspartnere i et nationalt netværk, faciliteret af Socialstyrelsen, i forhold til den løbende kvalitetsudvikling af børnehusenes indsats (se afsnit om kompetenceudvikling på tværs af børnehuse side 19).

SAMARBEJDSAFTALER

Det fremgår af bekendtgørelsen om børnehuse¹², at børnehusene skal indgå faste samarbejdsaftaler med de relevante kommuner, politikredse, retsmedicinske institutter og sygehuse:

»Hvert børnehus skal indgå faste, formaliserede samarbejdsaftaler med samtlige kommuner og politikredse i regionen samt et retsmedicinsk institut og en sygehusafdeling, der varetager højt specialiserede funktioner i forbindelse med overgreb mod børn. Dette skal sikre, at der er klare retningslinjer for sagsgange, brug af de rette fagfolk, samt at der i det enkelte børnehus opretholdes et højt fagligt niveau. Aftalerne skal endvidere understøtte en ensartethed i børnehusenes arbejde på landsplan.«

Børnehuset indgår samarbejdsaftaler om brugen af børnehuset med:

- Kommunerne i den region, hvor huset er beliggende
- Politikredsene i den region, hvor huset er beliggende

11) Jf. § 50 c i Lov om social service

12) BEK. Nr. 1153 af 01/10/2013

- Et retsmedicinsk institut
- En sygehusafdeling, der er højt specialiseret i relation til overgreb mod børn og unge.

Børnehuse, der er placeret i Region Nordjylland og Region Sjælland, indgår endvidere en samarbejdsaftale med et af regionens egne sygehuse med en pædiatrisk afdeling.

KOMPETENCEUDVIKLING PÅ TVÆRS AF BØRNEHUSENE

Børnehusets faste personale har, udover deres specifikke grunduddannelser, relevant erfaring inden for området overgreb mod børn og unge.

Børnehusets personale deltager løbende i kompetenceudvikling inden for området, ligesom alle ansatte deltager i vidensdeling på tværs af børnehusene, samt med eksterne samarbejdsrelationer.

Børnehusene er forpligtet til at indgå et tæt samarbejde i et nationalt børnehusnetværk¹³. Det er bl.a. via dette nationale samarbejde, at børnehusene har udviklet de fælles faglige kvalitetsstandarder og faglige metodebeskrivelser, der løbende revideres, faciliteret af Socialstyrelsen, Videnscenter SISO.

DATAINDSAMLING OG DOKUMENTATION

Børnehusene skal løbende registrere oplysninger om de børn og unge, der gennemgår forløb i børnehusene¹⁴. Der registreres stamdata på barnet/den unge samt oplysninger om sagen, herunder karakteren af det (formodede) overgreb samt de indsatser som barnet/den unge og forældre/omsorgspersoner har modtaget i børnehuset.

Børnehuset registrerer også oplysninger om den konsultative bistand, der ydes, før det afklares, om et barn/en ung skal udredes i børnehuset.

Oplysningerne indberettes til Socialstyrelsen. Dataregistreringen bidrager til national dokumentation på området og til monitorering af børnehusets indsatser, ligesom den skaber mulighed for læring og vidensdeling på tværs af børnehusene.

Dataregistreringen vil desuden indgå i en evaluering af børnehusene efter to års drift.

13) Jf. § 8 i Bekendtgørelsen om børnehuse, BEK. Nr. 1153 af 01/10/2013

14) Jf. § 9 i Bekendtgørelse om børnehuse, BEK. Nr. 1153 af 01/10/2013

SOCIALSTYRELSEN

Edisonsvej 18. 1.
5000 Odense C
Telefon: 72 42 37 00

Læs mere om
børnehuse på
www.boernehuse.dk

Overgrebspakken – børn skal altid beskyttes
Overgrebspakken er Social-, Børne- og Integrationsministeriets
samlede indsats til beskyttelse af børn og unge mod overgreb.
www.socialstyrelsen.dk/overgreb